

mije nije bila ni ljubomorna ni zavidna ni tašta.

— Akademija je to u meni probudila. Verovatno je sve to postojalo u meni i pre, ali sam potiskivala ili jednostavno izlazila s time nakraj na neki drugi način. Samo znam da sam tu prvi put osvestila u sebi misao da sam ja možda i ljubomorna na nekog zato što dobro izgleda ili uradi nešto, pa mu to kažu, a ja uradim nešto, pa mi to ne spomenu. Glumac je čovek koji je po prirodi svog posla otvoreniji prema svim dešavanjima spolja ili unutra, a samim tim je u situaciji da sve te stvari dublje i oseća. Kažu da su glumci sujetni, ali čovek koji se daje sigurno da je sujetan. Kad čuje kritiku, on kao zdravo, racionalno biće može i da se s njom pomiri. No, njega kritike zapravo bole i mogu ga povrediti. A i na Akademiji su odnosi često lažni i dosta iskonstruisani, kao što je i uopšte u svetu. Malo je pravih druženja, malo ljudi imaju vremena jedni za druge, i vrlo je malo poverenja. To je i tuga današnjeg vremena. Nekad su ljudi bili na okupu kao ekipa 10–15 go-

dina. Zajedno su rasli bez obzira na razlike. Sad imaš drugare, a ne prijatelje. Napraviš žurku, pozoveš ih i oni tebe pozovu, ali onog trenutka kad ti je teško, ti ne znaš koga od njih da pozoveš. Moje drugarice kažu da je nemoguće da ljudi mogu da budu prijatelji, a da se deset godina ne vide. No, ja mislim da postoji neka iskonska veza između pravih ljudi, oni se uvek nađu.

Željka Cvjetan ne svrstava sebe ni u kakve kategorije. Ponekad je i nezadovoljna, ali ipak ide naprijed. Ne traži idole u drugima, samo uči od njih, a kada mora — i ukrade.

— Jedino što želim to je da budem pošten umetnik koji će svaki put kad bude stao na scenu znati zašto je to uradio i šta hoće time da kaže. Znači da punim plućima kaže: »Ja sam to ovog trenutka, znači, ja sam to uvek«. Hoću da to bude jedan pravi, potpuni život svakog trenutka na sceni, da napredujem, da telo oslobodim da bude veliko kao jedna pozorišna sala. Da i duh i reč i oko govore. Da i poslednji gledalac u sali zna šta hoću da kažem pogledom, bez obzira na to što mi ne vidi oči.

KOMPJUTERSKA GROZNICA DEJANA RISTANOVIĆA

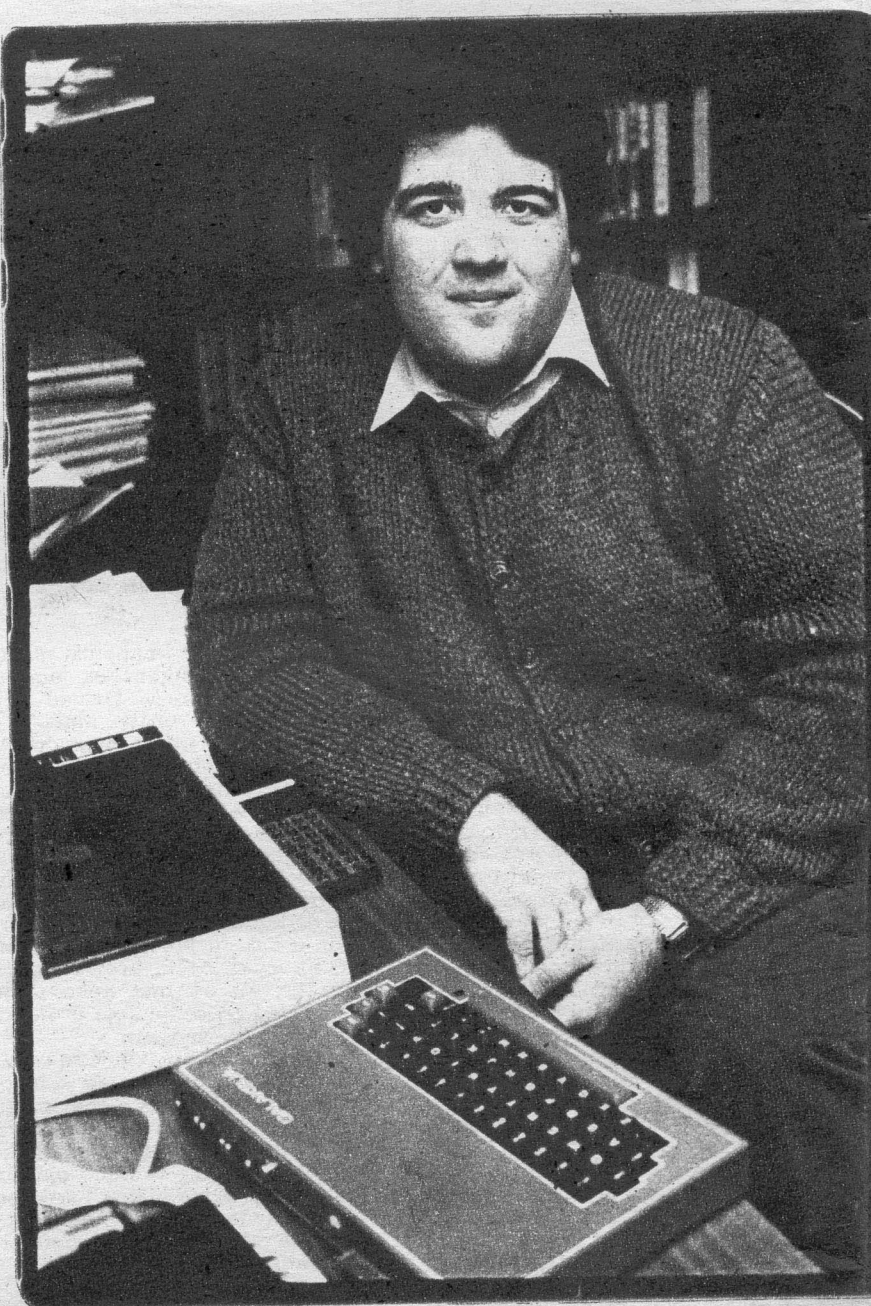
Razgovarao: Aleksandar Pavić
Snimila: Goranka Matić

Specijalno izdanje časopisa »Galaksija« — »Računari u vašoj kući« — tiražni je hit na jugoslavenskom kompjuterskom tržištu. Kako urednik te edicije, student elektrotehnike Dejan Ristanović, objašnjava uspjeh »Računara« i kako procjenjuje jugoslavenske kompjuterske potencijale?

Dejana Ristanovića prekinuli smo u važnu poslu. Tog popodneva dobio je novi štampač EPSON MX 80 II i baš ga je iskušavao kada smo mu zakucali na vrata (zvonce ne radi da ga ne bi dekoncentriralo). Štampač povezan s Dejanovim računarem BBC-B kuca 80 slova u sekundi i svakako će mladom beogradskom publicistu znatno olakšati pisanje tekstova o kompjuterima. Taj dvadesetdvogodišnji student Elektrotehničkog fakulteta glavni je autor bestselera beogradskoga znanstvenopopularnog žurnalizma »Računari u vašoj kući«. Sjedamo za prenatrpani radni stol i razgovor počinje. **START:** Procjene o broju računara u SFRJ kreću se od deset do stopepedeset tisuća. Izdanje »Računari u vašoj kući« namijenjeno je ponajprije njihovim vlasnicima. Kako ste znali odrediti nakladu?

RISTANOVIĆ: Štos je u tome što ni mi nismo o tome imali pojma. Prvi broj »Računara u vašoj kući« štampali smo u trideset hiljada primeraka. Rasprodat su za dve nedelje, tako da smo morali da doštampamo dvadeset hiljada. I to smo prodali tako da je na kraju napravljeno ponovljeno izdanje prvog broja u još dvadeset i pet hiljada primeraka. Drug je broj štampan odmah u 50 hiljada, a kako je rasprodat, mislim da će se ovih dana doštampati 25 hiljada. Treći broj se pravi u 50 hiljada primeraka... Da smo stvari malo bolje procenili i štampal otprve po 100 hiljada komada, opet b sve bilo prodato, jer kad više nije bik »Računara« na kioscima, ljudi su ih raz menjivali i fotokopirali.

START: Što je to što »prodaje« tu publikaciju po 200 novih dinara primjerak?
RISTANOVIĆ: Interesovanje za računara rima je ogromno, pa samim tim i za svi

Urednik »Računara...« Dejan Ristanović.

moguću literaturu na našem i stranim jezicima koja se može nabaviti. U vreme kad je izašao prvi broj »Računara«, prve publikacije te vrste u nas, već je desetina hiljada ljudi imalo mikrokompjutere. Strani časopisi bili su i tada dostupni, ali je osamdeset procenata njihovog sadržaja sastavljeno od reklama. Mi ne živimo u Velikoj Britaniji pa da samo skoknemo do prve prodavaonice i kupimo neki najnoviji interfejs ili modem koji se reklamira. Ostatak tih listova sastavljen je od jako dobrih tekstova za početnike, ali mislim da je njima dosta muke što su se uhvatili u koštac sa računarem, tako da im prevođenje predstavlja samo dodatnu neprijatnost. Pravi kvalitet koji nam nude te strane revije izvanredni su prikazi novih tipova računara i periferijske opreme, ali je to ipak premalo za cenu lista i poštanskih troškova koji se plaćaju u devizama. Zato se kupuju »Računari u vašoj kući«.

START: Kada je na Zapadu zanimanje za računare bilo toliko koliko je u nas danas?

RISTANOVIĆ: U Evropi se ta prva faza oduševljenja računarima dogodila pre

5–6 godina, a u Americi dve godine ranije, što znači da mi po svom starom običaju kasnimo za njima najmanje pet godina. Danas je kućni računar u Americi isključivo korisna stvar što je nama nepojmljivo. Razvilo se, na primer, čitavo jedno, neobično unosno tržište programa namenjenih izračunavanju poreza, jer je za dobrog Amerikanca neophodno da u svakom momentu zna koliko duguje državi. Najjeftiniji takav program košta 200 dolara!

START: Prije nekoliko meseci i »Politikin svet« je pokrenuo specijalno izdanje pod nazivom »Svet kompjutera«. »Ilustrovanja politika« ima redovnu rubriku o računarima. »Radio TV revija« poklanja kompjutere u svojoj nagradnoj igri. »Studio B« kreće s emisijom o programiranju. Čitav jedan trend u beogradskom novinarstvu?

RISTANOVIĆ: Da, samo je problem što se sve to dešava u poslednja dva, tri meseca. Zakasnili su svi, pa i »Galaksija« iako je edicija »Računari 1« štampana još pre godinu dana. Očigledno je da u pogledu tog nekakvog računarskog novinarstva kasnimo za svetom 5–6 godi-

na. Suma od, po mojoj proceni, oko 150 hiljada vlasnika personalnih kompjutera u našoj zemlji obezbeđuje sjajno tržište za izdavače. Na žalost, oni to sporo shvataju, mada sam čuo da i zagrebački »Sam« priprema od Nove godine kompjutersku novinu. Dok mi kod nas tek pokrećemo nove časopise u svetu su neki kompjuterski listovi već počeli da se gase. Jedan od njih je i solidni »Computerweek«, koji od prošlog meseca više ne izlazi, jer nema prođu na već zasićenom tržištu. U Americi je postojala gomila časopisa o programabilnom džepnom računaru »Texas Instruments 59« koji je počeo da gubi na popularnosti, pa su i oni morali propasti.

START: Kada je predloženo da se prave »Računari u vašoj kući«?

RISTANOVIĆ: Desilo se to na redakcijskom sastanku u aprilu 1983. »Galaksija« je tada već više od dve godine imala redovnu rubriku o računarima u kojoj sam ja pisao, pa smo konačno odlučili da napravimo i jedno specijalno izdanje. Ideja je bila da se u toku leta urade rukopisi i da u početku jeseni to izide.

START: No, izišlo je tek u siječnju 1984.

RISTANOVIĆ: Jeste, i to zato što se u fazi pripreme lista pojavila mogućnost da se u taj specijalni broj uvrsti računar »Galaksija« kao samogradnja, gde čitaocima nudimo i način da nabave sopstveni računar za male pare. Bilo je to nešto veoma korisno što nikako nismo smeli ispustiti iz tog broja. Međutim, Voja Antonić, mama i tata »Galaksije« (kompjuter), to je kao ideju i ponudu imao tek avgusta meseca prošle godine, pa smo morali pomerati sve rokove. Trebalo je taj projekt realizovati, nabaviti uz pomoć mahinacija delove za hardver iz inostranstva i napisati kompletnu dokumentaciju i uputstvo za sklapanje, što smo morali štampati u tom prvom broju. Također smo planirali da trideset procenata edicije zauzima poglavlje o džepnim programabilnim računarima... i sve je to najvećim delom i bilo napisano, ali nije ođštampano, jer je ispalo da nema mesta. Taj deo je ostao za drugi broj, pa je opet izvisio, a neće biti uvršten ni u treći nastavak. O džepnim je računarima jedino pisano u rubrici »Male tajne velikih majstora programiranja« gde smo dali jedan prikaz »Sharp PC 1500« i ništa više, a to je velika šteta. Sto se tiče »Računara 2«, i oni su kasnili, jer su se pojavili u kioscima u avgustu, a ne u maju, kako smo planirali. Problemi u štampariji.

START: Kada bismo rangirali jugoslavenske kompjuterske publikacije na osnovi kvalitete, kako bi izgledala vaša top-lista, s »Računarima u vašoj kući« izvan konkurencije?

RISTANOVIĆ: Slovenački »Moj mikrosvakako zaslužuje da bude na prvom mestu. Oduševio sam se kada sam saznao da uskoro kreće izdanje na srpskohrvatskom jeziku. Potom dolazi »Svet kompjutera«, a onda svi ostali. Inače, saradnja sa Slovencima izuzetno je dobra. Oni su bili početkom novembra u Beogradu na sajmu knjiga i učila kao naši gosti. Pričali smo o problemima presnimavanja i preprodaje programa. Bilo je pitanje da li to oglašavati u novinama ili ne?

START: I što ste zaključili?

RISTANOVIĆ: To je imalo svoju svrhu u trenutku kad je računare trebalo popularisati i kada u zemlji nije bilo dovoljno programa. Sada se to okrenulo na drugu stranu, jer totalno guši svaki kreativan rad. Sve se svodi na razbijanje zaštite i presnimavanje programa. Programi za

»Spectrum« koštaju devet dinara! Još malo pa će početi da biju onoga ko neće da ih uzme. Časopisi to objavljuju ne zbog novca koji dobivaju iznajmljivanjem prostora već više zato što je to rubrika, jer mnogi ih kupuju isključivo radi čitanja oglasa i redakcijama je teško da ih se odreknu, jer gube čitaocce. Mislim da će na kraju ipak morati da ukinu preprodavačke »Male oglase«, jer to ničemu ne vodi.

START: Da li je prvi broj »Računara« rađen po nekom uzoru?

RISTANOVIĆ: Mislite da smo kopirali nešto sa Zapada? Ne, nismo ništa, jer je ta oblast dovoljno široka da je moguće napraviti takav list a da ne liči ni na jedan drugi. Naravno, prilikom pisanja morao sam da koristim neki izvor informacija i to ne toliko knjige, usko specijalizovane za pojedine tipove računara, koliko časopise na koje sam pretplaćen. »World Micro« je zaslužan za one tabele sa uporednim podacima, »Your Computer« i »Sinclair User« dobro su poslužili za prikaze tipova mikrača, baš kao i »Personal Computer World« i jedan jedini broj »Practical Computinga« koji sam tada imao za ilustracije i fotografije.

START: »Galaksija« je časopis u kojem pišu mnogi poznati jugoslavenski znanstvenici. No, redakcija je ipak vama, nesvršenom studentu, povjerila ostvarenje tako ozbiljna i skupa projekta. Znači li to da naše priznate znanstvene radnike ne zanimaju računari?

RISTANOVIĆ: Tačno je da među njima nema mnogo onih koji se bave računarima, pogotovu kućnima. To i nije toliko neobično, jer i u svetu u redakcijama kompjuterskih časopisa glavni urednik ima eventualno 26 godina, a svi ostali su mladi. Rad sa računarima zahteva potpuno drugačiji način razmišljanja od neke egzaktno naučne logike. Na primer, ako bismo naučno povezivali kućnu električku, trebalo bi lepo da sednemo i o svemu pomno razmislimo tako da sve proradi otrpve. Razmišljajući programerski, sve bi trebalo povezati kako nam u tom trenutku padne na um, pa potom gledati koji će osigurač da iskoči. Kad otklonimo kvar, ponavljamo operaciju dok sve ne bude pravilno spojeno. Naučnici ne vole tako da razmišljaju. Mladi se svet u tome bolje snalazi.

START: Kada ste se počeli baviti računarima?

RISTANOVIĆ: Imao sam šesnaest godina kad sam dobio svoj prvi džepni programabilni računar »Texas Instruments 58«. Zatim sam nabavio njegovog mlađeg brata »Texas 59«. Vrlo brzo sam prodro u sve njegove tajne, pa sam morao opet da kupim nešto novo. Bio je to također džepni mikrač HEWLET PACCARD 41. Oni su svi bili dobri, ali moj stoni BBC-B, koji sada imam, daleko premašuje sve njih zajedno i po mogućnostima, ali i ceni.

START: Sve u svemu, to su četiri kompjutera. Kako ste onda mogli u »Računarima u vašoj kući« tako uvjerljivo pisati o desecima različitih modela?

RISTANOVIĆ: Radio sam na svakom od njih, sem na jednom. U Beogradu postoji bar po jedan primerak svakog od tih računara. Dobro se znam sa njihovim vlasnicima, a pošto smo po prirodi veoma solidarni, nije bilo problema da se svakim od njih pozabavim.

START: Kako ste počeli surađivati s »Galaksijom«?

RISTANOVIĆ: Završio sam bivšu Matematičku gimnaziju u Beogradu. (Bio je u posljednjoj generaciji te škole koja je imala priliku učiti na osnovi posebnih

tečajeva, prilagođenih izrazito nadarenim mladim matematičarima – prim. aut.) U to vreme časopis »Galaksija« pravio je neke nagradne zadatke, koji nisu bili u vezi sa programiranjem već je to bila neka, vrsta matematike. Slao sam rešenja koja su izgleda bila uspešna, jer mi je profesor Vlada Ajdačić, koji je tada uređivao* tu rubriku, poslao telegram u kojem me pozivao da surađujem sa njima. Nisam odmah odgovorio, ali kad mi se čovek javio po drugi put, nisam više mogao da izdržim. Otišao sam u BIGZ (Beogradski izdavačko-grafički zavod) koji izdaje »Galaksiju« i tako je sve počelo. Prvi moj tekst se zvao »Igrajmo se džepnim računarom« i u njemu sam opisao jednu trodimenzionalnu varijantu igre »krst-nula«. Od tada u svakoj »Galaksiji« imam bar po jedan članak. Zadužen sam i za rad »Galaksijinog kluba programera« koji je jedan od jačih u zemlji.

START: Bez obzira na tečajeve programiranja u klubovima programera od kojih neki imaju i po više desetaka tisuća članova, organizirano stjecanje kompiju-

terske pismenosti mladih mora se povjeriti redovnim školama. Što rade beogradske osnovne i srednje škole?

RISTANOVIĆ: Trude se, ali sve to ide veoma sporo i nespretno. Moja bivša srednja škola, koja se sada zove Obrazovno-vaspitna radna organizacija matematičko-tehničke struke »Veljko Vlahović«, ipak je, valjda zbog tradicije, najviše bila odmakla u svemu tome. Tamo postoji klub programera, a svake godine iz nje izade stotinjak maturanata koji se i te kako razumeju u programiranje i računar. Škola je za svoje učenike nabavila tri računara »Commodore 64«, dve »Lole 8«, jednu »Galaksiju«, disk-jedinicu i štampač. Daci su marljivo učili na tim uređajima sve do pre dva meseca, kada je većina njih jednostavno nestala. Neko je ušao u učionicu i odneo ih. Do dana današnjeg nisu pronađeni. Svi ti mladi ljudi su ogorčeni, jer više nemaju na čemu da uče. Mnogi planovi su pali u vodu. Ta krađa je lep primer koji pokazuje koliko se u Jugoslaviji vodi briga o računarima i programiranju.

LEB I SOL ZA KEVINA AYERSA

Piše: Aleksandar Žikić Snimio: Brantslav Rašić

Legendarni britanski glazbenik Kevin Ayers producent je novog albuma grupe »Leb i sol« – »Tangenta«. Koji su razlozi Ayersove višegodišnje odsutnosti sa svjetske rock-scene i kako je došlo do suradnje s jednom jugoslavenskom grupom?

S kučen – mada krajnje funkcionalno ureden – prostor beogradskog studija »Aquarius« uskoro će, po svoj prilici, postati pretijesan za sve koji žele raditi baš u njemu. U posljednjih nekoliko mjeseci tu su prodefilirali »Leb i sol«, »U škripcu«, Oliver Mandić, »Du-du-a«, »Slomljena stakla« i »Idoli«, a poduža je lista onih koji čekaju na red ili još pregovaraju o terminima. No, snimanje novog albuma grupe »Leb i sol«, »Tangenta«, samo je prividno bilo još jedno u nizu – tada je, naime, za mikso-pultom pored Ratka Ostojića, vlasnika studija i glavnog snimatelja, sjedio čovjek čije su ime i rad bili neposredno vezani za jedno od najintrigantnijih i najplodnijih razdoblja u razvoju britanskog rock'n'rolla – razdoblje undergrounda, radanje kojeg je počelo sredinom šezdesetih godina. Riječ je, dakako, o Kevinu Ayersu, utemeljitelju grupe »Soft Machine« i jednom od počasnih članova Kluba zagonetnih rock-ličnosti.

Underground zapravo nikad nije bio klasičan: podstil u rocku budući da su u njegovim okvirima djelovale grupe različitih glazbenih opredjeljenja – od pionira psychedelije poput »Pink Floyd« i »Soft Machine« preko neobičnih popformacija tipa »The Move« i preteča hard-rocka »Spooky Tooth« do engle-

skim folklorom i bluesom nadahnutih »Jethro Tull«, te samostalnih ekscesa poput Arthura Browna. Sve to ne znači da nije uspio ostaviti traga na tadašnjoj sceni i osigurati dalekosežan utjecaj na generacije glazbenika, utjecaj što se snažno osjeća i danas.

Ayers je rođen 1944. u Herne Bayju, Kent, a djetinjstvo je proveo u Malaji. Bio je basist i pjevač prve postave »Soft Machine«, zajedno s Robertom Wyattom (bubnjevi), Mikeom Ratledgeom (klavijature) i Daevidom Allenom (gitara). Odmah nakon snimanja debi-albuma otišao je iz grupe, te je 1968. zamijenjen Hughom Hopperom. Tek dvije godine poslije počeo je – albumom »Joy of a Toy« – vlastitu karijeru dosežući kreativni i komercijalni vrhunac 1974. godine pločom »The Confessions of Dr. Dream and Other Stories«, te nešto poslije LP-jem uživo »June 1, 1974.«, snimkom koncerta što su ga toga dana u londonskoj dvorani »Rainbow« održali Ayers, Nico, Brian Eno i John Cale. Prilikom susreta u Essenu u listopadu 1984. Cale mi je doslovno rekao da je riječ o »albumu koji je istodobno spasio četiri karijere«.

Iako mu je poslije toga bio osiguran stabilan kult-status s izgledom za trajno proširivanje broja poklonika, Ayers je učinio sve da se što prije izvuče iz čitave gužve. U tišini je snimio još nekoliko al-

S

T

A

R

YU ISSN 0352-2573

12. 01. 1985.
cijena 70 d

417

